

Głoska [r]- Prawidłowy dźwięk r powstaje przez drgania czubka języka ustawionego naprzeciw tylnej powierzchni górnych siekaczy na wałku podniebiennym. Głoska r jest trudna do wymówienia, głównie dlatego, że do jej artykulacji potrzebna jest wibracja koniuszka języka, możliwa dzięki elastyczności języka oraz szybkości i precyzji jego ruchów. Zdarza się, że drganie wytwarza np. języczek, wargi lub policzki. Wtedy na skutek zmiany miejsca artykulacji brzmienie fonemu jest zdeformowane i nosi nazwę rotacyzmu właściwego a dźwięk wytwarzany zamiast głoski r nie występuje w systemie fonetycznym języka polskiego. Głoska r może być także zastępowana przez inne głoski (j,l) lub opuszczana.

Ćwiczenia przygotowujące do wywołania głoski [r]:

Ćwiczenia języka:

1. Sklejanie pierogów - nagryzanie brzegów języka zębami (masaż) i rozciąganie języka).
2. Wyżymaczka - przeciskanie języka przez maksymalnie zbliżone do siebie zęby.
3. Łopatka - wysuwanie szerokiego języka z buzi nie dotykając zębów.
4. Konik - kłaskanie czubkiem języka o podniebienie twarde (zmiana układu warg jak przy głosce u - i).
5. Zaczarowane miejsce - odklejanie czubkiem języka z przedniej części podniebienia twardego chrupki, opłatka, czekolady, nutelli, kropli miodu, itp.
6. Przytrzymywanie czubkiem języka, ssanie cukierka pudrowego lub naśladowanie.
7. Zdmuchiwanie skrawka papieru umieszczonego na czubku języka.
8. Młotek - szybkie wypowiedzenie głoski [l] dotykając czubkiem języka o górny wałek dziąsłowy.
9. Trzepanie dywanów - szybkie i kilkukrotne uderzanie językiem o górną wargę wybrzmiewając [ly].
10. Piosenkarz - śpiewanie różnych melodii na sylabach, poruszając jedynie językiem - nie brodą, przy szeroko otwartych ustach:
la, la, la,
lo, lo, lo,
le, le, le,
lu, lu, lu,

ly, ly, ly.

11. Wypowiadanie zbitki sylabowej lalolule najpierw wolno, potem coraz szybciej.

12. Chiński język - wypowiadanie zbitek sylabowych - szybko i kilkakrotnie:

nalapatada,

nolopotodo,

nelepetede,

nuluputudu,

nylypytydy.

13. Traktor - wielokrotne, coraz szybsze wypowiadanie zbitki bd, a następnie sylab:

bda, bdo, bde, bdu, bdy,

pta, pto, pte, ptu, pty,

bda - pta,

bdo - pto,

bde - pte,

bdu - ptu,

bdy - pty.

14. Paplanie - wielokrotne coraz szybsze wypowiadanie:

tedamwa,

tat tedat,

ente dente,

lelum polelum,

ble, ble, ble,

tla, tlo, tlu.

15. Karabin maszynowy - wielokrotne, energiczne wypowiadanie [ttt], [ddd], [td] [tdn] (najpierw wolno, potem coraz szybciej) dotykając czubkiem języka o górny wałek dziąsłowy przy szeroko otwartych ustach, potem sylaby:

te, te, te,

ty, ty, ty,

de, de, de,

dy, dy, dy.

A następnie zbitki sylabowe:

teda - teda,

tede - tede,

tedo - tedo,

tedu - tedu,

tedy - tedy.

16. Wypowiadanie rymowanki - głoska [t] wymawiana w sposób przytępiony, tzn. z językiem na podniebieniu:
Kto to tutaj tak tupie?
To tato tutaj tak tupie.
Ach, tato tutaj tak tupie!
17. Piła - wybrzmiewanie przedłużonego [d] z równoczesnymi energicznymi, poziomymi ruchami palcem po wędzidełku podjęzykowym.
18. Suszarka - mocne dmuchanie na czubek języka uniesiony do wałka dziąsłowego, aż do pojawienia się tr.
19. Zepsuty traktor - mocne akcentowanie głoski [t] w czasie wybrzmiewania zbitek tll, tll, trl najpierw szeptem, potem głośno.
20. Mały ptaszek uczy się śpiewać - powtarzanie sylab szeptem, a następnie głośno:
la, la, la, trla,
lo, lo, lo, trlo,
lu, lu, lu, trlu,
le, le, le, trle,
ly, ly, ly, trly,
li, li, li, trli.
21. Śpiew ptaków - szeptem i głośno wypowiadanie trla, trlo, trle, trlu, trly.
22. Wyrazy dźwiękonaśladowcze - naśladowanie odgłosów zaczynając od szeptu:
gra na trąbce - tra ta ta, tru tu tu, tre te te,
zepsuty karabin maszynowy - tr tr tr, dr dr dr,

groźny pies - wrr, wrr, wrr,
traktor - tur tur tur, tyr tyr tyr, pyr pyr pyr,
fruwające ptaki - fru, fru, fru,
ćwierkające wróble - ćwir, ćwir, ćwir,
świnka - chrum, chrum,
zatrzymanie konia - pr, pr,
śpioch - chr, chr, chr,
dzwonek - dryń, dryń,
szorowanie zębów - szuru, szuru,
zapalanie światła - pstryk,
pękający balonik - trach,
wrona - kra, kra,
samochód - brum, brum.